

Seznam příloh

Příloha č. 1: Text opoziční smlouvy

Příloha č. 2: Vysvětlení použitých indexů a vzorců

Příloha č. 1: Text opoziční smlouvy

Smlouva

o vytvoření stabilního politického prostředí v České republice uzavřená mezi Českou stranou sociálně demokratickou a Občanskou demokratickou stranou

(opoziční smlouva)

Preambule

Výše jmenované strany, u vědomí hrozby politické nestability a v zájmu zachování základních demokratických principů, vědomy si odpovědnosti dané jim voliči, vědomy si odpovědnosti za zajištění dlouhodobé politické stability v České republice a za pokračování ekonomické a společenské transformace započaté v listopadu 1989, a vědomy si dále odpovědnosti za postavení České republiky ve světě, uzavírají mezi sebou tuto smlouvu o vytvoření stabilního politického prostředí v České republice. Tato smlouva upravuje procedurální otázky vztahu smluvních stran.

I.

Výše jmenované strany se zavazují, že budou respektovat právo té z těchto stran, která zvítězila ve volbách, sestavit vládu České republiky, a vyjádří tento respekt neúčastí poslanců druhé strany při hlasování o důvěře vládě.

II.

Výše jmenované strany se zavazují, že budou respektovat právo té z těchto stran, která se ve volbách umístila na druhém místě, být této vládě opozicí, a budou dále respektovat z tohoto práva vyplývající postavení, definované v následujících bodech.

III.

Výše jmenované strany se zavazují, že budou respektovat právo opoziční strany obsadit místa předsedů obou komor Parlamentu České republiky, a vyjádří respektování tohoto práva hlasováním pro kandidáty navržené opoziční stranou.

IV.

Výše jmenované strany se zavazují, že při ustavování orgánů Parlamentu České republiky budou postupovat po vzájemné dohodě.

V.

Výše jmenované strany se zavazují, že budou respektovat právo opoziční strany zastávat místa vedoucích kontrolních orgánů Poslanecké sněmovny (Komise pro kontrolu BIS, Komise pro kontrolu vojenského obranného zpravodajství), předsedy rozpočtového výboru Poslanecké sněmovny a prezidenta NKÚ, a to buď přímo nebo prostřednictvím opoziční stranou nominovaného nestraníka.

VI.

Výše jmenované strany se zavazují, že v průběhu volebního období Poslanecké sněmovny žádná z nich nevyvolá hlasování o nedůvěře vládě ani nevyužijí ústavních možností vedoucích k rozpuštění Poslanecké sněmovny, a budou-li takové návrhy předloženy jiným politickým subjektem, nepodpoří je hlasováním. V případě hlasování o jednotlivých zákonech (včetně rozpočtu) nejsou výše jmenované strany nijak vázány.

VII.

Výše jmenované strany se zavazují předložit do 12 měsíců od podepsání této dohody návrh takových úprav Ústavy a dalších zákonů, které přesněji vymezí kompetence jednotlivých ústavních orgánů, postupů při jejich ustavení, a v souladu s ústavními principy České republiky posílí význam výsledků soutěže politických stran.

VIII.

Výše jmenované strany se zavazují, že budou na základě vyžádání předsedů těchto stran nebo předsedů parlamentních klubů konzultovat způsob řešení zahraničně-politických a vnitropolitických otázek před jejich projednáváním v Parlamentu ČR, majíce vždy na zřeteli stabilitu, prosperitu a postavení České republiky ve světě.

IX.

Výše jmenované strany se zavazují, že po dobu trvání této smlouvy neuzavřou koalici nebo dohodu se třetí politickou stranou, která by znamenala vstup této strany do vlády nebo která by vedla k přeobsazení některé z funkcí vymezených touto smlouvou. Dále se zavazují, že neuzavřou se třetí stranou trvalou dohodu o hlasování v Parlamentu ČR a dále bez předběžné konzultace nenavrhnou za člena vlády nestraníka.

X.

Tato smlouva je vypověditelná v případě porušení jakéhokoli bodu této smlouvy. V případě, že jedna ze stran dospěje k názoru, že smlouva není podstatným způsobem plněna a že vznikají důvody pro její vypovězení, požádá o svolání smířčího řízení, na které každá ze stran deleguje tři zplnomocněné zástupce. Cílem smířčího řízení je dospět k řešení sporné situace při zachování platnosti smlouvy. Návrhy na řešení vzniklé ve smířčím řízení projednají příslušné orgány obou politických stran, které přijmou konečný závěr, se kterým seznámí v první řadě druhou smluvní stranu.

V Praze dne 9. července 1998 v pěti vyhotoveních.

Příloha č. 2: Vysvětlení použitých indexů a vzorců

V kapitole zabývající se změnou volebního zákona jsem použil celkem čtyři indexy, které měří proporcionalitu volebního systému, reprezentaci jednotlivých stran a vlastnosti stranického systému – Loosemore-Hanbyho index, index reprezentace, index parlamentní fragmentace a index efektivního počtu parlamentních stran. V této příloze uvádím vzorce, interpretaci a vysvětlení těchto indexů. Vzorce a vysvětlení těchto indexů jsou převzata z knih Novák (2011, 508-517) a Lebeda (2008, 29-38).

Loosemore-Hanbyho index

Tento index patří mezi vůbec nejpoužívanější metodu měření proporcionality. Loosemore-Hanbyho index byl představen v roce 1971 Johnem Loosemorem a Victorem J. Hanbym. Vzorec tohoto indexu je následující:

$$D = \frac{1}{2} \sum |V_i - S_i|$$

Hodnota Loosemore-Hanbyho indexu (D) je tedy dána jednou polovinou sumy absolutních hodnot získaných z rozdílů mezi podíly získaných hlasů (V_i) a podíly mandátů (S_i) jednotlivých stran. Ve výpočtu se nesmí opomenout žádná ze stran, která ve volbách získala byť i jen minimální procento hlasů. Výsledné hodnoty tohoto indexu se pohybují v rozmezí 0 až 100, přičemž hodnota 0 představuje absolutní proporcionalitu a hodnota 100 naopak absolutní disproporcionalitu volebního systému. Dle měření Lebedy (2008) je pak průměrná hodnota tohoto indexu v praxi 10,95, což je hodnota blízka absolutní proporcionalitě.

Index reprezentace

Index reprezentace (někdy také index deformace) a představuje ukazatel, který vypovídá o míře reprezentace jednotlivých stran. Tento ukazatel tedy přináší informaci o nadreprezentaci a podreprezentaci každé strany zvlášť. Vzorec je následující:

$$A = \frac{S_i}{V_i}$$

Index reprezentace (A) udává poměr mezi procentem mandátů získaných politickou stranou (S_i) a procentem hlasů získaných touto stranou (V_i). Index může nabývat hodnot od 0 do nekonečna, přičemž platí, že strany podreprezentované dosahují hodnoty tohoto ukazatele v intervalu 0 až 1 a strany nadreprezentované hodnot

z intervalu 1 až nekonečno. Platí samozřejmě také, že čím více se blíží hodnota nule, tím více je strana podreprezentována a čím víc se blíží hodnota nekonečnu, tím více je strana nadreprezentovaná. Ideální stav – maximální proporcionalita – pak přirozeně nastává při hodnotě 1.

Index parlamentní fragmentace

Index parlamentní fragmentace je vůbec nejznámější metodou, jak měřit a určit velikost či roztržitost stranického systému. Tento index je zjišťován pomocí následujícího vzorce:

$$F_s = 1 - \sum Si^2$$

Hodnota indexu parlamentní fragmentace (F_s) se tedy vypočítá jako podíl mandátů každé politické strany (S_i), který je umocněný na druhou. Tyto podíly jsou pak sečteny dohromady a tato suma je odečtena od hodnoty 1. Výsledná hodnota indexu se tedy pohybuje v intervalu 0 až 1. Hodnota 0 značí situaci, kdy všichni poslanci patří do jedné strany, hodnota 1 pak situaci, kdy každý poslanec náleží jiné politické straně. Pro tzv. dokonalý bipartismus index reprezentace nabývá hodnoty 0,5. Hodnota mezi 0,5 a 0,67 obvykle indikuje klasický bipartismus. Hodnota indexu vyšší než 0,70 pak značí existenci umírněného či polarizovaného pluralismu.

Index efektivního počtu parlamentních stran

Tento index měří také velikost stranického systému podle toho, kolik se do něj „vejde“ politických stran vážených dle jejich velikosti. Vzorec tohoto ukazatele je následující:

$$N_s = \frac{1}{\sum Si^2}$$

Hodnota indexu (N_s) je počítána podobně jako index fragmentace. Jediný rozdíl je ten, že suma podílů mandátů jednotlivých stran umocněných na druhou (S_i) není odečítána od jedničky, ale je zjišťována její převrácená hodnota. Tento index pak přináší podobnou informaci jako index předcházející, akorát v jiné formě. Např. pokud dvě strany získají přesně 50% mandátů, pak se bude index efektivního počtu parlamentních stran rovnat hodnotě 2. Čím vyšší hodnota, tím větší pak je počet stran v Parlamentu. Samozřejmě výsledná hodnota závisí i na poměrné velikosti těchto stran.